

ELTE BTK
Bibliatudomány minor
2017 ősz
Szerdánként 16:00-17:30
Múzeum krt. 4., F épület
Kerényi Károly terem

Az Írás arcai – bibliai előadások

Az előadások nyilvánosak, de kurzusként is felvehető.

Bővebb információ a Bibliatudomány minor honlapján: <http://vallastudomany.elte.hu/node/82/>

Facebook-események: <https://www.facebook.com/biblicalstudieselte>

1. Szeptember 20.

Leonas Alex (KRE Szabadbölcsészeti)

A Septuaginta keletkezésének kérdései

A Septuaginta keletkezése több szempontból is rendkívüli esemény. Nyelvészeti szempontból érdekes a fordítás hirtelen megjelenése egy olyan kulturális közegben, amely nem ismerte ezt a kommunikációs lehetőséget, vagy legalább is nem élt vele. Kulturális és vallástörténeti távlatban izgalmas téma a fordítás mikéntje: a fordítási technikák és az irodalmi háttér. Nem utolsó sorban fontos kérdés a hetvenes fordítás történeti kontextusa. Mi volt a fordítás kiváltó oka: királyi megrendelés vagy a zsidó közösség belső igénye? Mind a két hipotézis mellett meggyőző érveket lehet felhozni. Az utóbbi évtizedben előkerült papiruszok némi fényt vetnek erre a rejtélyre, noha egyértelmű válasz még mindig nem lehetséges.

2. Szeptember 27.

Kósa Gábor (ELTE Vallástudomány)

Újszövetségi utalások a nyugati manicheus szövegekben

A Mānī (i. sz. 216 – kb. 277) által alapított manicheizmus intenzíven térítő vallás volt, és a manicheusok e missziós tevékenységük során az alapító sajátosan inkluzivista elképzelését követték: eszerint a megtérítendő területeken már jelen lévő jelentősebb vallások (Nyugaton a kereszténység, Iránban a zoroasztrianizmus, Belső-Ázsiában és Kínában a buddhizmus) alapítói eredetileg a manicheizmussal azonos tanítást hirdettek, ezt azonban az alapítók után következő tanítványi generációk részben eltorzították, és emiatt (a manicheus vélemény szerint) e három vallás szent szövegeiben összekeveredve található meg az eredeti ("igaz") és a későbbi ("eltorzított") tanítások. Ennek következtében a manicheus térítők felhatalmazva érezték magukat, hogy szabadon válogassanak e vallások szövegtörzseiből, és sajátos tanításaik alátámasztására felhasználják e vallások szent szövegeinek egy-egy motívumát, mondatát vagy passzusát.

Előadásomban a nyugati manicheizmus forrásai (a kopt *Zoltárkönyv*, *Kephalaia* és *Homíliák*, a görög *Kölni Mānī-kódex*, a latin *Tebessa-kódex* és a Szt. Ágostonnál fennmaradt disputák részletei) alapján mutatok be és elemzek néhány jellegzetes példát az ilyen jellegű újszövetségi idézetek sajátos manicheus értelmezésére.

3. Október 11.

Carsten L. Wilke (CEU Medieval Studies / Religious Studies)

From Lamentation to Mourning in the Hebrew Bible

This lecture draws on approaches from anthropology and redaction criticism for a new study of the contrasting patterns of lamentation that are described in the Hebrew Bible. Part of the biblical corpus evokes customs of praying and fasting that resemble later Jewish mourning, while the pre-exilic prophets extol the tumultuous rituals of self-defilement that ancient Mediterraneans, led by female wailers, used to perform in reaction to bereavement or in fear of death, siege, and exile. The vanishing of these rites indicates historical processes of social discipline and the marginalization of women, but ritual communities did in fact coexist. It will finally be argued that the controversial traditions were quite systematically expurgated and euphemized in the Deuteronomistic history.

4. Október 25.

Buzási Gábor (ELTE Bibliatudomány)

A későantik filozófiai bibliakritika

A bibliakritika sokak számára a Szentírás vallásos olvasatának az ellentéte, noha azt kevesen gondolják, hogy a bibliai szövegek értelme kutatás és mérlegelés, azaz kritikai vizsgálódás nélkül kellő mélységben feltárulhatna. Szűkebb értelemben kritikai megközelítésről akkor beszélhetünk, ha a szövegek relevanciáját külső kritériumok (pl. új leletek, tudományos felfedezések vagy az olvasók érzékenysége) alapján bíráljuk el. A bibliaértelmezés története azonban azt mutatja, hogy ami egy adott megközelítésben külső kritériumnak tűnik, abban egy másik értelmezés a Szentírás belső igazságát látja, és fordítva. A 'külső' és 'belső' kritériumok ambivalens viszonya jól vizsgálható azoknál a későantik értelmezőknél, akik a Bibliát a görög filozófia szempontjai szerint olvasták. Az előadás ez utóbbiak megközelítését mutatja be, különös tekintettel Julianus császárra (361-363), aki bibliaértelmezésében – legtöbb keresztény kortársával szemben – a Biblia és a filozófia között kibékíthetetlen ellentétet látott.

5. November 8.

Falvay Dávid (ELTE Olasz Nyelv és Irodalom)

A ferences Vita Christi-hagyomány a késő-középkorban

A különböző középkori evangélium-adaptációk több fontos műve is a nagyhatású ferences rendhez kapcsolódik. A rendalapító halálát követő generáció legkiemelkedőbb alakja, a teológus Szent Bonaventura (+1274) írja az első írásművet, *Lignum Vitae* címmel. Ezt a hagyományt 14. század legelején két szinte teljesen egyszerre megjelenő mű folytatja, Ubertino da Casale *Arbor Vitae*-je, valamint a pszeudo-bonaventurái *Meditationes Vitae Christi*.

Főképpen ez utóbbi műnek lesz hihetetlen nagy hatása az egész nyugati kultúrkörben, amit nem csupán a több száz fennmaradt kézírata tanúsít (latin mellett szinte minden fontos népnyelvre fordítják), hanem hatása kimutatható a késő-középkori kultúra számos területén (irodalom, színház, képzőművészet). E művel kapcsolatban az utóbbi években megélné a kutatás, számos új eredmény, hipotézis született, amelyek teljesen új megvilágításba helyezik a kérdést.

6. November 22.

Földváry Miklós (ELTE Vallástudomány)

Perikóparend és lectio continua a római hagyományban

A római liturgia zsolozsmájában legalább ezeröttszáz éven keresztül hetvenedvasárnapon imponálták Ádám történetét, vagyis kezdték meg a teljes Biblia folyamatos olvasását. A folyamatos olvasás azonban csak egyike volt a bibliai szöveg liturgikus létmódjainak, és ezeket, majd ezek továbbmélkedését is megalapozta, kiegészítette vagy tovább kommentálta a liturgián kívüli, de azzal folytonos kapcsolatban maradó exegézis. A liturgikus időbe ágyazott és a hagyomány által értelmezett kinyilatkoztatás szövegei közt így olyan viszonyok létesültek, és az egyes szövegeknek olyan jelentései alakultak ki, amelyekre a „szerzők” bizonyára nem gondoltak, de amelyeket inkább föltárni, mint létrehozni sejtettek azok, akik a Szerző hatékony jelenlétét föltételezték az Egyházban.

7. November 29.

Mártonffy Marcell (Andrássy Egyetem)

Jézus példabeszédei – szövegkritika, kinyilatkoztatás, történetiség

A felvilágosodás óta a bibliai exegézis történeti-kritikai módszere a szövegek eredeti (értsd: kezdeti) jelentésének rekonstrukcióját tekinti elsődleges céljának. Korántsem meglepő, hogy az Újszövetségre irányuló történeti kutatás szerteágazó eredményei számos ponton ellentmondanak a keresztény értelmezéshagyománynak, amely maga is teológiai elbeszéléseken, köztük a többféle nézőpontot érvényesítő evangéliumokon alapul. Ugyanakkor Jézus korántsem csupán mitikus vagy szimbolikus szereplő, hanem az ókor leggazdagabban dokumentált történelmi alakja, akinek embersége és tanításának egyöntetűsége a keresztény hitvallás számára alapvető jelentőségű. Milyen tanulságokkal szolgálhat az „önmagában”, tiszta tényyszerűségében hozzáférhetetlen történeti valóság és megkerülhetetlen teológiai olvasatai közti feszültség? Az előadás egy irodalmi szempontból is figyelemre méltó szövegegyüttes, a szinoptikus evangéliumokban áthagyományozott jézusi példabeszédek néhány poétikai sajátosságán keresztül próbálja megközelíteni ezt a kérdést, amely egyúttal kinyilatkoztatás és történetiség viszonyát is érinti.

8. December 13.

Biró Tamás (ELTE Hebraisztika)

Neológ zsidóság és bibliakritika: mit tanítottak a Rabbiképzőben?

„Egy neológ rabbiképzőben, ha ad magára valamit, az összes szentírástudományra vonatkozó elméletet megtanítják” – nyilatkozta Schweitzer József volt országos főrabbi, az Országos Rabbiképző Intézet egykori rektora 2012-ben. Majd így folytatta: „Azonban hozzáteszik, hogy ezt nem mi mondjuk.” Mi ennek a kettős hozzáállásnak a háttere?

Az 1877-ben megalapított Rabbiképző célként olyan rabbik kinevelését tűzte ki, akik egyszerre élnek a zsidó hagyományban és a kortárs tudományban. Azonban még nem végzett az intézményben az első rabbi, amikor Julius Wellhausen megjelentette a *Prolegomenát*. Vajon összeegyeztethető a hagyomány és a tudomány? Meddig mehet el egy rabbi a kritikai tudományok terén? Mit hirdethet a szószéken, mit taníthat a hittanon, és mit írhat a műveiben? És a sokak által feltett kérdés: vajon tanítottak bibliakritikát a Rabbiképzőben?